

UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsakega meseca, ter stoji za vse leto 3 gold., a za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo, naročnino in oznanila pa Milic-eva tiskarna v Ljubljani.

Štev. 23.

V Ljubljani, 1. decembra 1885. l.

XXV. leto.

Ohrábrimo se!

„Pogúmen bodi in srčán,
ko gré ti branit čast svojo!“

Kdor ima oči, da vidi, ter ušesa, da sliši, óni vé, kakó se slednji čas čedalje bolj v javnosti čujejo glasovi, ki imajo namén, da rušijo in manjšajo učiteljem čast in spoštovanje mej národom. Nedavno čitali smo v slovenskem tedniku obtožbe proti ljudskemu učiteljstvu, ki so nas pretresle do dná srcá. Še to malo dobro, kar uživamo učitelji, se nam zavida, še ono betvice veljave, ki jo ima tù in tam národno učiteljstvo mej ljudstvom, se hoče odstraniti — po vednem, neopravičenem natolcevanji.

Resni napočili so nam dnevi, resen je naš položaj in težak na vse strani! Vsakdo užé čuti v sebi nalogo, nadzirati učiteljevo delovanje ter javno kritikovati njega vedénje in sposobnosti. Prava „paria“ je dan danes učiteljstvo napram javnemu mnenju.

Vsakojakih bremén natvezajo bóre-učitelju, gmotno njegovo stanje pa mu ne boljšajo, češ, da je itak za tó, kar se je učil, še predobro plačan. Skoraj neverjetno je, da bi razumen človek današnjemu učitelju mogel kaj tacega očitati, — in vender se to dogaja, često dogaja po nekaterih naših listih. Take vzborne prijatelje imamo mi slovenski ljudski učitelji mej inteligencijo našo!!

Takim razmeram nasproti moramo se po robu postaviti učitelji sami! Bodemo li mirno gledali, kakó se nas vsestransko napada?! To reklo bi se, pritrditi vsemu, kar se nam očita. . .

Lastna čast, naš ugled biti nam mora pred vsem svet! Kdor se ne brani, oni podleže. Kdor zaničuje samega sebe, postane podloga ptujčevi pèti!

Učitelji slovenski! združimo se v skupno obrambo! Pomagajmo si sami, in Bog nam pomore! V skupnosti, v združbi je moč! Združujmo se!

Posameznost ni dosti prida, nerazdeleno delujmo povsod in vselej, kjer gre braniti čast našega stanú! Vse osebnosti naj preminejo, kadar je treba postaviti se za lastni interes, bodi si zdaj za gmotni ali duševni! Ne pripustimo, da bi se nas javno obrekovalo, pokažimo, da smo vredni spoštovanja in zaupanja našega ljudstva! Celokupno postopajmo napram javnemu mnenju, pokažimo razumništvu našemu, da smo vreden njega del! Ne molčimo nikdar, kadar se nas brez vzroka napada, bodimo vselej budni stražniki svojega poklica in svojih pravic! Obvarujmo se navideznih nam prijateljev, in uspešno borili se bodemo proti svojim sovražnikom! Jediní bodimo, sotrudniki! Če smo složni, kažemo moč, in moč ima učinek. . .

Ustvarjajmo si društva in spojimo le-ta v ozko zvezo mej seboj! Poglejte naše tovariše mej Nemci, Čehi in Hrvati! Ozmimo se nanje, in glejmo, kaj premore prava sodružnost in bratska ljubav. Posnemajmo jih! Upoznajmo se mej seboj! Bodimo brati mej brati, svoji mej svojimi! Ohrabrimo se! Samozavest, važnost našega posla, naj nas ojači! Vsi za jednega, jeden za vse: to naj bode naš klic, naše gèslo! In v tem bomo močni, srečni, ter v bran stavili se bodemo svojim protivnikom! Proč z nemarnostjo! Odločno se združujmo na tiru svojih pravic! Ne molčimo, govorimo! Skupno kažimo, da smo si v svesti svoje veljave ter da ne znamo samó za dolžnosti svoje, marveč, da poznamo tudi svoje pravice!

Torej sodrugi premili, na delo! V združitvi je moč in napredek!

A. Gradišnik.

Kako naj se učitelj v svojem poklici nadalje izobražuje?

(Fr. Gaberšek.)

(Dalje.)

Pismeno pripravljane ne sme učitelja motiti, da bi s to pripravo v roci poučeval. Njegovo poučevanje bodi prosto, na izust, ker le tako bode mogel vse okolnosti in slučajnosti obvladati, katerih je poln vsak pouk. Njegovega prostodušnega gibanja ne sme motiti nobena ovira, kakeršna bi bila ravno nepremeljivo oziranje na spisano stvarino. Sicer pa tudi ni mogoče stvarine v naprej popolnem tako prirediti, kakor jo učitelj pri pouku potrebuje. Nobena in še tako skrbno izdelana priprava se ne more popolnem ozirati na vse mogoče odgovore otrok in na vprašanja učiteljeva tem odgovorom primerna. Zato ostane pismeno in na pamet naučeno pripravljane le nekak navod, ki kaže učitelju v obče pravo pot.

Tukaj nastane vprašanje, od kod naj učitelj zajema stvarino, o kateri se mu je za pouk pripravljati, naj le taisto zajemlje iz lastne glave, ali naj jo sestavi iz različnih knjig, ali pa naj se ravna po kakšnem izdanem navodu. Dandanes imamo v tej zadevi pač veliko tujih knjig, katere bolj ali manj primerno obravnavajo in obsegajo predpisano stvarino. A noben navod ne ugaja v vseh posameznostih za vse posebne slučaje. Marljiv učitelj bode torej skrbel, da si sicer izvoli kako knjigo kot vodilo, stvarino bode pa ipak le po svoje predeloval. Na ta način moglo bi se tudi za naše slovenske šole mnogo koristnega prirediti, ko bi učitelj to stvarino od leta do leta pilil, ter jo konečno tiskano izdal.

3. Izkušnja.

V obče je življenje človeško, sosebno pa ono učiteljevo, prepolno dogodkov, kateri mogočno vplivajo na moralično in umstveno omiko njegovo in njegovih učencev. Že vnanje razmere mogó v marsičem preosnovati začasen ali stalen razvoj učitelja in otrok. Zvlasti pa ponuja šola in pouk toliko prijetnih in neprijetnih izkušenj, da pač ni mogoče vsega tega prezreti. V to svrho ima učitelj pripravljen nekak dnevnik, v kateri vpisuje vse važne prigodke iz šolskega življenja ter jih oživi z lastnimi občutki.

Sosebno pa obsega taka knjiga razliko mej pripravo in izpeljavo, torej nekako popravo. S tem primerja učitelj to, kar je doseči hotel, z onim, kar je v resnici dosegel, in se v bodoče po tem ravna. Posebno važne so one opazke, katere si učitelj zabelježuje o razpoloženji duše, o temperamentih in značajih otrok, o pouku in o strahovanju ter o drugih imenitnih pojavih. Take izkušnje so neminljive vrednosti, kajti ti pojavi so večinoma le na hip vidni ter podijo drug drugega. Ko bi jih učitelj preziral, ne prišel bi nikdar do terdnega prepričanja o pravi notranjosti otročji. Primerjajoč zabelježene

o pazke pa si bode lahko sestavil natančno stanje duševnega življenja svojih otrok. To opazovanje omogočilo mu bode individualno vzgojo in svojstvu pojedinca primerno poučevanje. Že zdavna so pedagogi v tem jedini, da ista stvarina ne vgaja vsem učencem, marveč da jo je treba za vsacega otroka posebej prikrojiti. Isto tako zahteva vsako človeško bitje drugačnega navedstvenega ravnanja. Kako pa naj učitelj izpozna individualnost otrok, če ne opazuje vseh pojavov, ki se mu prikazujejo v tem ali onem slučaju? In ker moremo še le iz množine činjenic sklepati na posledek, zato je natančno zapisovanje duševnih pojavov otroških neobhodno potrebno.

V isti meri, kakor na otroke, paznemu mu je biti tudi na samega sebe. Vse njegovo življenje, vse njegovo mišljenje, nehanje in dejanje zrcali se pred otroškimi očmi, ki imajo za tako opazovanje posebno dobre čute. Samega sebe vzgojevati je najtežja naloga, a precej smo že storili za lastno vzgojo, ako smo bili pazni na vse lastne pogrške ter smo, zavedaje se jih, tudi skušali izboljšati jih. Zato storí učitelj prav, ako v dnevnik zapisuje vse prijetne in neprijetne dogodke, misli in nazore, pogrške in napake i. t. d. S tem prisvoji si globoko znanost o psihologiji, katera, oprta na marljivo proučavanje logičnih in psihologičnih del, velja kot glavna veda pedagogike. Iz take knjige zajemal bode učitelj tudi tolažbo in razvedrilo v urah žalnih, poučeval in posvetoval se v trenutkih dvoma; taka knjiga mu bode razgrinjala zgodovino svojega duševnega in navedstvenega razvoja. Tako je delalo mnogo slavnih pedagogov in drugih znamenitih mož, tako delaj tudi učitelj.

(Dalje prih.)

Knjiga Slovénka

v

XIX. veku.

Blaž Potočnik r. 31. jan. 1799 v Struževem, vasi duhovnije Nakelske, v šolo hodil v Kranju, v Ljubljani, posvečen l. 1822, bil duhovni pomočnik v Šent-Jernej, stolni kaplan v Šenklažu, od l. 1833 župnik v Šent-Vidu nad Ljubljano, kjer je u. 20. jun. 1872. — Za slovenščino se je vnel po Vodniku, Zupanu, Metelku, kteremu, je učenec prinašal naloge v vezani besedi na pr.: Jutro, Žetuv, Ogenj, Spomlad, Vjolica, Slavinja, ki bodi — šolska poskušinja — tu na razgled:

1. Zapoj zdaj veselo,
Zavukaj Slovenc!
Nategni le strune
Slavinjni vučenc!

2. Čez krajske snežnike
Naj petje gromí,
V ptujcov dežele
Naj glas perleti.

3. Prezoperne leta
Slavinjo spodé,
Postopa zdaj skrita
Otroc' jo skerbé.

4. Vihar je prejenjal
Oblake dajat,
Prijazno je sonce
Začelo sijat.

5. Slavinjni sinovi
Si oddahnejo spet,
In zdihnejo: mati!
Žel'mo te sprejet.

6. Slavinja vesela
Se hitro poda,
In že je per svojih
Sinovih doma.

7. Podaja prijazno,
Ji Dunaj rokó,
Slovenc jo podpera,
Več padla ne bo.

8. Zatórej veselo
Zavukaj Slovenc!
Nategni le strune,
Slavinjni vučenc!

Javro se je Potočnik oglašil spisavši

1) Premišlovanje za čas svetiga leta. Jakoba Benigna Bossueta nek-dajniga škofa v' Meaux na Francoskim. V' krajsko prestavljeno, z zraven perstavljenimi molitvami per obiskovanji štirih k' zadoblenju odpustika svetiga leta odločenih cerkvà.

V Lublani, Eger. 1826. 8. 112. — Druziga natisa. ib. eod. anno. — „Die 2te Aufl. ist sprachlich etwas besser. Man glaubte nämlich Potočnik's Übersetzung, die sich sprachlich rein zu sein bestrebt, vor dem Drucke der allgemeinen Verständlichkeit wegen etwas ändern, d. h. verschlechtern zu müssen. Bei der 2. Aufl. drang der Herausgeber auf die Wiederherstellung seiner Übersetzung, was man wenigstens zum Theile geschehen liess (Šaf. 138).“ — V dokaz bodi iz drugega natisa na pr. iz predgovora:

„Naš sveti oče rimski Papež Leo XII. so po oblasti, ki so jo od vsmileniga Boga dosegli, letašno leto celimu keršanstvu za sveto leto oznanili. — . . De bi vsi pravoverni krajnske škofije k' zadoblenji odpustikov pričijočiga svetiga leta prav se perpraviti vedili, so gnadlivi in visoko vredni Firšt in Gospod Gospod Anton Aloiz Lublanski Škof milostlivo zapovedali, bukvice imenovane: Premišlovanje za čas svetiga leta v krajnsko prestaviti. Lete bukvice je bil v letu 1702 Jakob Benign Bossuet, Škof v Meaux na Francoskim spisal, in jih je ob času svetiga leta vernim svoje škofije brati perporočil. Lepo in prav po duhu svete katoliške cerkve so pisane in perpravne človeku, kter jih zamerklivo bere, pravi katoliški nauk od svetih odpustikov dati. Izgledi spokornikov, v teh bukvicah v misel vzetih, de so odpustike zadobili, tako živó k sercu grešnika govoré, de slehern, kter z Bogam spravo želí, spoznati in reči more: „Zakaj bi tudi jest tega ne sturil, kar so pred mano že drugi sturili, sej tudi jest verjem v Jezusa, zaupam v njegovo vsmileno pomoč in želim v njegovi lubezni živeti in vmreti (str. 4. 5)“ itd. — Drugo delo njegovo je

2) Molituvne bukvice posebno za mlade ljudi, po nemškim prenaradil Blaž Potočnik. V Ljubljani 1827. 12. 190.

3) Svete pesmi za vse velike praznike in godove med letam. Jih je nekaj zložil, nekaj zloženih perdjál Blaž Potočnik. V Ljubljani natisnil L. Eger 1827. 12. 139. V Metelčici. Pesmi so v razdelkih a) ob sploh perložnostih, b) ob godovih med letam, c) na čast Materi božji in drugim svetnikam. — Svete pesmi — pomnožene drugiga natisa v Bohoričici. V Ljubljani. J. Blaznik. 1837. 12. 139. — Druge Bukvice. Zložil Bl. Potočnik. Nat. Blaznik. 1843. 12. 94. — Perve Bukvice. Nabral in zložil Bl. P. Popravljené, pomnožene, tretjiga natisa. 1845. 12. 142. — Svete pesmi. Nabral in zložil Bl. P. Popravljené, pomnožene, ene bukvice iz dvojih četrtega natisa. Založil J. Giontini. V Ljubljani 1874. 12. 204. — O drugih bukvicah pisale so Novice I. 1843 str. 76:

„Krajnskih pesim gosp. fajmoštra B. Potočnika posebno perporočvati, treba ni. Pojejo jih po celi deželi: višji hvaliti jih ne moremo. Mislimo pa, de bodo Slovenci nad tem drugim delam Svetih pesim morebit še večji dopadajenje imeli, kakor nad pervim, kteri je bil v kratkim času že v drugič natisnjen. . . Vse so polne lepih misel in prave serčne vere; kar pa jezik utiče, je tako perjetin, de jih je veselje brati itd.“

4) V Kr. Čbelici Bukv. I. l. 1830 nahajajo se njegove: Nebesa (Moj duh se povišuje, — Prot' Bógu plamení itd. gl. Svete pesmi I. Bukv. I. 1845 str. 141—2); Vodniku per Savici 1829 (Mojstra pevcov si učila — V grobu glas njegov molčí — Ga, Savica! boš slavila, — Njemu naj tvoj grom doní!); Ženjice; Slaba vinska letina; Zdravica; Dolenska (Pridi, Gorénc! — 'Z merzle planine, — Vabi Dolénc — V gorke doline itd.). — Prešern ga je l. 1832 gledé na njegovo homeopatijo (Vid. Jezičnik IX. 19) pa gledé na to, da se v Čbelici ni več oglasil, pičil s sršenom:

Pred pevcu, zdaj homeopatu.

Popred si pel, zdaj pa homeopatiš;

Popred si čas, zdaj pa življenje kratiš.

A Čop ga hvali: „Reinheit und Correctheit der Sprache geben seinen schriftstellerischen Erzeugnissen einen vorzüglichen Werth. An der krainischen Biene nahm er gleich vom Anfange thätigen Antheil, und seine Beiträge gehören zu den ausgezeichnetsten in der Sammlung. Er trifft namentlich den eigentlichen Liederton gut, wie im Unterkrainerlied (Dolenska I. 32), im Lied der Schnitterinnen (S. 45) u. s. w. Er unterzeichnete mit P. (Šafařík 42. cf. Jezičnik XV. 1877. str. 4).

5) Kolera. Potrebno podučenje za kméta, kako naj sam sebe in svoje ljudi te strašne bolezni obvaruje. V vprašanjih in odgovorih. V Ljubljani. Eger. 1831. 8. 31.

6) Slava Marije Device, od svetiga Alfonza Marije od Liguori, škofa pri sv. Agati in začetnika društva presvetiga Zveličarja. Iz italianskiga prestavil Blaž Potočnik, fajmošter v Šent-Vidu. V Ljubljani nat. J. Blaznik 1845. 8. 365. — Slava Marije I. Del. 1853. 8. 404. — II. Del. 1854. 8. 359.

7) Novice priobčile so dokaj njegovih spisov v vezani in nevezani besedi na pr. l. 1843 št. 5: Mlatiči (pesem). Cerkve na Krajnskem (št. 10—12). Česka predica Slovenskim (Pridno predete Krajnice — Lično, gladko in lepó, — Pa nerodno za predice — Vaše teško je koló. — — Torej vam sestrice damo — Naš kolovrat itd. št. 24.). Novi zvonovi in Zvonikarjeva (Ko dan se zaznava, — Danica priplava, — Se sliši zvonjenje — Čez hribe, čez plan itd. št. 26). — L. 1844 št. 42: Górnika up (pesem). — L. 1845 št. 17: Zvestiga Slovenca pesem (Cesarska). Hči na grobu matere (Srota, srota! ne zaspim itd. št. 34). — L. 1846 št. 42 pesem iz Nemškiga poleg Šilerja: Besede vére (Besede tri duh imenuje, — Od ust do usti se glasé. . . — Kar ne umejo umni v učenosti, — Nam v delih kažejo ljudje priprosti itd.). Sveti Martin (st. 45). Na razgled izmed desetih razstavkov bodita prvi in zadnji:

Na berzim konjiču do daljniga grada

Dolžnost brez počitka junaka podí;

Lepó se mu sveti oklep in čelada,

Še lepši se duša njegova svetlí.

Pokriva še sneg vse goré in doline,

Kot jeklo od sréza so pota terdé;

Že dolgo hiti, pa ne vidi grajšine,

Konj dirja, de podkve se daleč glasé. . .

„S tem plajšem je mene mladeneč ogernil“,

Je rekel zdej trumam nebeškim Gospod —

„Zatorej resnično mu to bom povernil,

Ker rad zveseluje uboge povsod.

In kadar motoz mu življenja poteče,

Ga bom v veličastvo neskončno uzél,

De tudi prihodnje se čase poreče:

Kdor reveža sprejme, bo mene sprejél!“

V Novicah l. 1847 se kaže, da je pesem „Popotnik“ ktero je l. 1836 zložil bil Strel, dekan v Gorjah, Potočnik le nekoliko popravil ter nekatere besede prestavil zavoljo boljšega soglasa (str. 32); priobčil pa je v onem tečaju sprelepe pesmi: Planninar (Visoko verh planin stojim, — V veselji rajskim tû živim itd. št. 11); Prašanje, odgovor (št. 16); Prerokovanje vremena za vsako leto gotovo (št. 35). — Zarad notranje cene, vnanje čvrstosti pa spremilega napeva ponatisne naj se tukaj:

Prašanje, odgovor.

1. Povejte tovariši!

Mi kaj smo na sveti,

Kaj naši naméni,

In kaj nam početi? —

Prijatli predragi!

Popotniki smo,

Iz ptuje dežele

V domačo gremó.

2. Povejte, kaj, ljubi!

Je naše življenje,

Zdaj dobro, zdaj slabo,

In zgol spremenjenje? —

Življenje je cesta,

Čez plan, čez goré,

Ga naglo zapelje,

Kdor pota ne vé.

3. Povejte, preljubi!

Kaj čas nam poméni,

Ki naglo nam teče

V hitrosti ognjeni? —

Čas voz je nemirni,

Nenéham derdrá,

Se nikdar ustavit',

Obernit' ne da.

4. Povejte, kaj strasti?

Kaj pamet, kaj vera?

Ki serca posesti

Nam hoče vsaktera. —

Nadležni vozniki

Popotnih so to;

Pa terdna le véra

Voznik naš naj bo.

Žalostni glas zvonov.

(Novic. 1849 I. 13.)

Pojó, pojó zvonovi

Od daljnih dveh strani,

V bel dan doné glasovi,

K ga zarija zlatí.

Na gradu začernelim

Glasi se prvi don;

Pa v samostanu belim

Odpeva drugi zvon.

Na gradu gospodična

Je zapustila svet,

V cveticah bledolična

Leží, mladosti cvet.

Pa v samostanu druga

Priségo govori,

Zvesto ljubiti spruga,

Ki v nebu ji živi.

Pojó, pojó zvonovi:

Dveh serc je mir otet;

Slovo jemljó glasovi:

Bog te obvari svet! P.

V Novicah l. 1850 se je v deloma negodnem sestavku Novooblikarski vihar oglasil Potočnik, češ, Slovenija je v 104. bila prinesla klic z Dunaja, kateri se začne: „Že spet vihar v ljubi Slovenii! — Kje je ta vihar, in kdo ga je napravil? ... Pred nekaj leti je nekim slovanskim rodoljubam, posebno v Zagrebu, željevredna, tode kakor se nam dozdeva, neizpeljiva misel v glavo prišla, vse Jugoslovane z vezjo ediniga, iz serbskiga, horvaškiga in slovenskiga skovaniga jezika ali narečja zediniti. Osoda pa vender tem rodoljubam ni bila blagovoljna, ker so se povsod učeni in neučeni bravci in pisavci na serbskim kakor na slovenskim takimu počenjanju ustavili ... Gosp. Majar in Macun pišeta, de je kaj, in poverh tega so začeli tudi Muroslovenci od ogerske burje v Slovenijo pihati, in naši Slovenci na Dunaji v njih rog trobijo. Vihar bo še večí; pa kdo ga dela? Tihe pa pridne, in čedalje lepši po slovensko obražene Novice gotovo ne. Festina lente, naj bo še zanaprej njih gêslo! ... Prosim vas, pravi na koncu, de le počasi hodite, da nam ne budete premnogo tudjega blaga črez medjo prenosili“.

8) Pratikí dr. Bleiweisovi sestavljal je Potočnik navadno gesla na čelu, zastavice in uganke, katerih je mnogo njegovih mej ljudstvom, pa vremenstvo. Namestu drugih vzgledov bodi na primer dovtipna njegova pesem iz Pratiké l. 1847:

Prerokovanje vremena

za vsako leto gotovo.

1. Skoz strehe stergane

Bo v hiše zlo dežvalo;

So njive zmolzene,

Skoz kôzelc sonce sjalo.

2. Skoz plajše luknjaste

Bo burja zlo pihala;

Za lačne stradovce

Bo cel dan megla stala.

3. Za gerde oherne

Dobrota bo merzela;

Tati zasáčene

Bo leskovica grela.

4. Vse žejne pjančike

Bo suša zlo morila;

Pa moča jim bo še

Skor nar več škode strila.

5. V zakonu semtertje

Bo včasi tud gromélo,

Pa kdaj jezičnice

Med gromam bo zadélo.

6. Hudé zapravljenice

Bo toča zlo zadela;

Dekleta fantovske,

O joj! bo slana vzela.

7. Nedolžnim, dobrim bo
 Prijazno sonce sjalo;
 Pa vreme tud hudó
 Ne bo jim dosti djalo.

9) Slovenski Cerkevni Časopis l. 1848 in Zgodnja Danica l. 1849 itd. hrani v sebi mnogo čvrstih spisov Potočnikovih. — Najprej so „Kratki premislili“ iz sv. evangelija, ki jih je spisoval od 6. nedelje po binkošti l. 1848 do 5. nedelje po binkošti l. 1849 — torej za celo leto nekake homilije pri rani ali jutranji službi božji. — Izmed pesmi slovijo na pr. David in Golijat l. 1848 št. 5; Marija, zgodnja Danica, tečaju 1849 na čelu; Venec na grob visokoč. mašnika Silvestra Pegama l. 1850 št. 5; Pred sv. rešnjim Telesam — pesem s. Alfonsa Li-guori — l. 1851 št. 8 (Cvetice ve! ki noč in dan cvetete — Pred Jezusam, o trikrat blagor vam! itd.); Sedem žalost Marije Device 1852 št. 25 itd. — Na razgled služi:

David in Golijat.

1. Ošabno šopiri se tam velikan,
Nad Davida Gol'jat lomasti,
Gerdó zaničuje, mu žuga ta dan
Živalim ga v hrano poklasti;
V železnim oklepu, in z mečem rožlá,
Pastirjevga pride poskusit Bogá.	2. In zali pastirčik, ko mleko in kri,
Rumenkasti lasci ob glavi,
Ki v beli ročici le palco derží,
Prešernimu zoper se vstavi;
En kamenček verže, in — zverne se hrust,
K' mu zadnja beseda je — kletev iz ust.
3. Hudoba nevere se usti takó,
Nad cerkvijo sveto se nósi,
Ji žuga, mogočno razgraja nad njo,
Laži neprenehama trosi,
Ter pravi, de mora, in padel bo Rim;
Pijan od veselja že vriska nad njim.	4. Pa bliža se David naš, Kristus Gospod,
K' je cerkev nevesto pridobil,
Bo Gol'jata udaril in ves njegov rod,
Bo z dihlejsem ust ga razdrobil;
In v brezno bo padla hudobe pošast,
Ker cerkve ne zmaga peklenska oblast.

Marija, zgodnja Danica.

1. Marija, o zgodnja Danica!
Prisveti, vsih milost Kraljica!
Nam Jezusa, milosti Solnce znanuj:
Nam grešnim, v tamnicah hudobe,
Prižgi luč nebeške svetlobe,
Luč vere katolske nad nami razsuj.	2. Vihar po valovih nas meče,
Z oblakov nam strele blišeče
Razbiti čolnič, nas končati preté;
De b' skoraj nam ti zasvetila!
Prikaži obupnim se, mila!
Nam z upanjem svetim umiri sercé.
3. Tak blizo se Solnca sprehajaš,
Se v morji radosti napajaš,
Ter v ognji Njegove ljubezni goriš;
Ti merzle nam serca ogrevaj,
In prošnjo na prošnjo pridevaj,
De dar nam goreče ljubezni dobiš.	4. Nas grehi, krivice težijo,
Pravične nam kazni pretijo,
In cerkve katolske je žalostin stan;
Dobrotljiva Mati se skaži,
Serd Večniga ti potolaži,
De milost in spravo doseže kristjan.

O šolskem zdravstvu.

(Govoril pri okr. učiteljski konferenciji v Postojni v 8. dan jul. 1885. l. Franjo Mrcina.)

„Mens sana in corpore sano“.

„Zdrava duša biva v zdravem telesu.“ Ta izrek rimskega satirika Juvenal-a si je postavil za géslo svojemu delovanju in učenju v drugi polovici sedemnajstega stoletja živeči znamenit zdravnik angleški John Locke, s katerim gésлом je napovedal boj takratni krivi, v višjih stanovih vladajoči, sem pa tja smešni, mehkužni vzgoji. — Kot

vzgojitelj mladega gentlemana je spisal knjigo z naslovom: „Misli o vzgoji otrok“, s katero se je skazal temeljitega spoznavalca otroške narave, poudarjaje, da je telesna vzgoja otrok prav tako važna kot dušna.

Na podlogi njegovih zdravih načel o razumnejši fizični vzgoji mladine se je izcimila v osemnajstem stoletju tako imenovana „šola filantropov“ (človekoljubov). Če prav je „filantropizem“ nazore Locke-ja v mnogem obziru pretiral, vendar so njihovi nauki še dan današnjemu vzgojevalcu zelo važni. Njihovo gèslo: „Vse za harmoničen telesen in dušen razvitek človekov“, njihov nauk, da je tedanja šola mnogo preveč zanemarjala telesno vzgojo mladine, ter v istej meri pri pouku gojila golo pametovanje in besedovanje, more biti tudi nam zdanjim vzgojiteljem v svarilo, da je odgovarjaje obstojnina deloma človekovima, tudi vzgoja njegova dvojna: telesna in dušna.

Prva vzgoja otroka je prepuščena domači hiši — materini skrb. — Če tudi je ta domača vzgoja navadno pomanjkljiva, večkrat celo ničeva, vendar jej moramo priznati, da telesnega napredka otrokovega toliko ne zanemarlja.

Iz domače hiše prestopi otrok v šolo. — Šola ima po materi pričeto delo nadaljevati, ter vplivati na otrokove zmožnosti, da doseže enkrat namen in svrhu, koja je človeku prisojena po božjih in socialnih zakonih. — To nadaljevanje pa ne sme biti enostransko, t. j. šola naj otroku ne razvija le umstvene in нравne zmožnosti, ampak ravno tako skrbno naj goji tudi njegov telesni razvitek tako, da vrne enkrat družini krepkega, zdravega in izobraženega državljana. Da še več! Za telesno zdravje mora šola skrbeti, da umstvena in moralna izobražba ne vpliva neugodno na telesni napredek pri mladini.

Občno zdravje državljanov vzdrževati in vzgojevati ima država sama skrb. Država, ki sili vsacega otroka, da mora hoditi v šolo, mora tudi čuvati, da je ta sila otroku v vsakem obziru koristna. Razun tega mora država še posebej skrbeti za zdravje in fizično vzgojo šolske mladine, kajti vrhu tega, da postanejo iz nje člani države, prevzeti bodo morali enkrat tudi brambo domovine. — In ta naloga ni gotovo manjša od one gledé umstvene in naravne izobražbe in pripravljati se je treba na-njo kolikor toliko užé v šoli. Iz tega sledí tesna zveza pedagogike sè „šolskim zdravstvom“, kateri morate skladno napredovati, ako se nočete vzajemno zavirati, ter si nasprotovati.

Če tudi se je užé pred 200 leti pripoznavala, kako važna je telesna vzgoja šolske mladine, vendar se pred nekaj časom še skoraj govoriti ni moglo o šolskem zdravstvu. Dandanes je, se vé, drugače. Ta stroka človeške vzgoje se je v novjšem času vsled skupnega delovanja pedagogike in zdravilstva tako razširila, da bi obseg tega spisa daleč prekoračil namenjene mu meje, ako bi hotel omenjati vsa raznovrstna vodila, po katerih je mogoče vzgojati otroka umstveno in fizično, ne da bi se imelo na njegov organizem neugodno uplivati. Omenjam tedaj le nekatere glavne točke šolskega zdravstva.

V prvi vrsti govorim tù o boleznih. Mej njimi je, se vé, ogromna večina takih bolezni, katerih kalí otrok prinese od zunaj v šolo; take so n. pr.: „različne bolezni v dihalnih organih“ namreč: nagnenje k grlnim in pljučnim boleznim, sušica; bolezni v organih krvnega toka i. t. d. — bolezni, katerim se učitelj največkrat ne more braniti. Nahajajo se pa tudi take bolezni, katerim more učitelj vsaj posrednje nasprotovati. To so tako imenovane nalezljive bolezni n. pr.: griža, ošpice, oslovski kašelj, kozé, garje, davico in druge grlne bolezni itd. Kako da je mogoče učitelju tem boleznim nasproti delati, to je obče znano po raznih navodilih, ki jih dobivajo šole od svojih oblastnij i. dr.

Posebno pozornost učiteljevo pa zaslužijo bolezni na očeh, ker so one skoro navadno v neposredni dotiki z nedostatki zdanjega šolstva. Do preteklega stoletja bilo je še popolnoma neznano, da tičí eden glavnih vzrokov, ki pospešujejo razvitek različnih očesnih

bolezni prav v šoli. Užé v začetku zdanjega stoletja je opazil Anglež Jakob Ware nekatere znake bolezni na očeh šolskih otrok. To opazovanje očesnih bolezni in raziskovanje njihovih vzrokov se je nadaljevalo po različnih državah do današnjega dné.

Mej očesnimi boleznimi najbolj zanima šolsko zdravstvo kratkovidnost. — Kratkovidne imenujemo navadno iste ljudi, ki ne morejo z očesom razločiti stvari nekoliko oddaljenih, mej tem, ko je prav dobro vidijo od blizu. Kratkovidnost pospešuje prevelika bližinja reči, katere imamo opazovati, stanje z vpognjeno glavo, drobni tisk beril, tudi prevelika oddaljenost stvari, na katere imamo gledati, posebno pa pomanjkanje svetlobe. Proti kratkovidnosti najboljši pripomočki so: prav zidana šolska poslopja, primerno izdelane šolske klopi in druge priprave, zadostna svetloba, natančno nadziranje otrok pri branji in pisanji, prava uredba šolskih učil kot: stenskih tabel, knjig, pisank, risank, črnila i. t. d. Prav tako bi povspeševalo očesno zdravje šolske mladine, da bi bila raba čutov pri pouku enakomernejše razdeljena, to je, da bi otroci ne bili siljeni toliko truditi svojih oči, ter bi namesto njih pogostejše uporabljivali sluh, ali z drugimi besedami: da bi mrtvo črko v knjigi ali na tabli večkrat nadomestovala živa beseda učiteljeva. In če je učitelj užé prisiljen otrokom kaj kazati, naj večkrat preneha, da se otrokom okó nekoliko odpočije ter prostó giblje. To veljá posebno še pri branji, kjer se otroci večkrat silijo, da morajo nepretrgoma upirati oči v slepiven tisk. (Konec prih.)

Človek,

v pogledu na njegovo telo in dušo s kratkim návodom,
kakó si ohraniti in utrditi zdravje.

(Za šolo in dom sestavil **Janko Leban.**)

(Dalje.)

§. 13.

Ljubezen, hvaležnost, sočutje, človekoljubje.

Nadaljni in najkrasnejši natorni nagon je **ljubezen**. Sam Bog jo je posadil v človeško srce zató, ker je hotel, da se imamo vsi medsobno radi kakor bratje. Kateri otrok ne ljubi svojih staršev? In kateri starši ne ljubijo svojih otrok? Kdo jih k temu naganja? Ta natorni nagon tudi provzročuje, da si drug družemu dobro delamo ter da gledamo, da odvrčamo drug od drugega vsako hudo. Ako se to posreči, potem se rodi v obvarovančevé duši prijeten občutek, ki ga zovemo hvaležnost. Hvaležni naj bodo posebno otroci svojim staršem in učiteljem, ker jim ti toliko dobrega delajo!

Dober človek se veseli, če se drugi dobro imajo in če so srečni; a boli ga nesreča sobratova. To veselje in žalost provzročuje sočutje in človekoljubje. Sočuvstvujemo pa lahko tudi z ljudmi, ki živijo le v naši domišljiji. Tako omilujemo v povestih dobrega človeka, katerega Bog izkuša, ter se veselimo, ko dóbi plačilo za svoje kreposti.

§. 14.

O temperamentih.

Ljudje so si različni ne le po životu, nego tudi po dušnem stanu. Ta je krepak, počljiv in vesel! oni pa bolehav in tožen; tretji je vročerkven in nezadovoljen itd. Razlika torej, katera prebiva v životu in dušnem stanu posameznikov, imenuje se **temperament**. Razločujemo čvetero glavnih temperamentov: 1.) sangvinični (lehka kri);

2.) kolerični (topla kri); 3.) melanholični (težka kri); 4.) flegmatični (mrzla kri).

Sangvinik ima nežno vitko telo, dopadljiv obraz, veselo in živo oko; on govori naglo, hodi lahko in kreče se hitro. — Sangvinik je poučljiv, a pozabljiv, dobrosrčen in postrežljiv, če ga to ne stane preveč truda; on je vesel, družljiv in pokoren, a nagnen k lehkomyseelnosti.

Melanholik je slabotnega života, globoko-vdrtih očij, ima mrtev, a vender miren pogled, slaboten glas, govori počasno, enozvočno in hodi previdno. — Melanholik je zmerom tožen in samotni ter vidi povsod nepremakljive težkobe; on se uči in pojmi težko, ima pa dober spomin, priden je, točen in vztrajen.

Kolerik je močne postave, ima izrazito lice, široko in obokano čelo, ognjeno oko, mogočen glas in trdno hojo. — Kolerik je naglojezen in postane hujši, če se mu upiraš. Če ga pa znaš prijeti z lepo in milo, takoj se pomiri. On je slavohlepen in zapovedljiv, jezovit in nezadovoljen, vender pa sposoben velikih del in krepostij.

Flegmatik ima miren, mrtev pogled, izrazito lice, veliko glavo, kratko sploščeno čelo, male izstopajoče oči, močne čeljusti, debele ustnice, kratek debel vrat, ozke prsi, slaboten glas. — Flegmatik ljubi mir in lagotnost, on je pogoden, neobčutljiv in nikoli nij jezen, nikoli vesel, nikoli žalosten, on je mlačen ali hladen proti vsemu. Flegmatik je redoljuben in precej marljiv.

Temperamenti so večinoma pomešani mej seboj, tako, da redko dobimo čisto le en temperament pri tem ali onem človeku. Najnavadnji mešanici sti: sangvinično-kolerični in melanholično-flegmatični temperament.

Temperamente posameznikov je kaj dobro poznati, zato, da znamo z vsakim ravnati, kakor je primerno njegovemu temperamentu.

§. 15.

Človeška duša je neumrjoča!

Človek ima tū na svetu trudapolno življenje. Duša je s telesom sklenena, in oba morata mnogo trpeti. Telo človeško po smrti razpade, a duša se združi s svojim Stvarnikom zato, da bi večno živela. Tako nas je učil Jezus Kristus, naš gospod in učitelj!

Česar je pa Jezus Kristus s svojim naukom zagotovil, o tem je slutil užé moder mož v starem veku — bil je to Sokrat.

Blagi ta mož je moral zaradi svoje modrosti in kreposti mnogo trpeti. Vrgli so ga v ječo ter ga obsodili na smrt. Po nedolžnem obsojeni modrijan si je tū mislil: „Vsem ljudem dobro delam, a ta dobrota se mi vrača s hudim, hočejo me umoriti! Jaz tedaj tukaj na zemlji ne dobim plačila za svojo krepost. Svet pa je tako urejen, da iz te uredbe sklepam, da mora Bog biti neskončno moder in dobrotin. Ali bi pa mogel to o Bogu reči, da ne dobí krepostni človek nobenega plačila za prebite krivice? Ne! In, ker se s smrtjo končá zemsko življenje; ali naj duša dalje ne žíví, da na onem svetu dobí plačilo, in to toliko večje plačilo, čem več je morala trpeti na zemlji? — Iz tega sklepam — in gotovo po pravici — da moja duša ne neha s telesom, marveč da bo živela na veke, tudi potem, ko telo razpade v prah!“ —

Tako si je mislil modri Sokrat, in tudi nam kaže um, da mora duša biti neumrjoča.

Bog je človeka ustvaril po svoji podobi; vdihol je va-nj svoj lastni duh, s čimer je človeka odlikoval pred vsemi drugimi stvarmi na zemlji! Gotovo lep neprecenljiv dar! In, ali naj bi Bog po smrti človekovi ta krasni dar — dušo — uničil? Ali naj se duša ne vrne k Onemu, od kogar je izšla? Da, neskončno dobri Bog:

Ko ilnato boš jáčo strl,
 Ne bom umrl!
 No duhu poženó peróti,
 Ki jih iz dóla solz in zmot
 Razvije na skrivnostno pot, —
 Kam? Tébi hitel bom naproti,
 Da énkrate Tvoj obraz bi zrl,
 Da zrl bi solnčnojasno lice,
 Obraz ljubezni in resnice! . . .
 To prst pa prsti izročé . . .

(Simon Gregorčič.)

Pomisliti moramo dalje, da se darovi naše duše neskončno dovršujejo, kar po tem takem ne preneha, ko človek umre. Ali naj bi premodri Stvarnik kaj ustvaril, kar svoje popolnosti nij moglo doseči? In kako bi si mogli tolmačiti hrepenenje po stalnej sreči; kako bi si razložili naravne pravice in nádeje na plačilo in kazni, da nij drugega življenja, ki te pravice, te nádeje uresniči? . . .

Ne, duša ne umré s človeškim telesom vred, marveč združivši se s svojim Stvarnikom, živi na vekov veke!

(Dalje prih.)

O vnanji obliki naše „Prve Računice“.

(Spisal A. L.)

Ako z naslednjimi vrsticami omenjam nekaj o zdanji „Prvi Računici“ za slovenske ljudske šole (dr. vitez Fr. Močnik-ovi), naslanjam se pri tem na lastne izkušnje in na izkušnje svojih tovarišev. Oziram se pri tem na potrebe ljudskih šol na deželi, nikakor pa ne na one v mestih. Moje opazke pak imajo le ta namen, da bi jih strokovnjaki blagovolili pretresovati in ako so v istini stvari v korist, da bi se oziralo na nje pri prihodnjih izdajah imenovane računice.

Mislimo si večrazredno ljudsko šolo na deželi, kjer vsak dan po 70, 80 in več učencev hodi v en razred ali v enorazrednico, ki ima tudi dovolj učencev. Tù princem delé „abecednik“, „Prvo Računico“ in ploščico s kamenčkom. Primerjajmo „abecednik“ z „računico“ najpred po vnanji obliki! Abecednik je trdo vezan ter ima precej močne stranice, računica pa je po vnanji podobi ravno narobe. Računica je tako rahlo vezana, da se ji pri rabi le prehitro začnó listi ali deli knjižice odluščevati, da nit prehitro papir prejé itd.; z eno besedo: v nemirnih in razderajočih rokah učencevih je knjižica kmalu nerabljiva. Platnice pri računici so iz navadnega papirja. Obé knjižici naj bi učencu vsaj enó leto služili. Kolikokrat morajo jih v tem času v šolo prinesti! Kolikokrat jih rabijo v šoli, kolikokrat domá pri učenju ali spisovanju domačih nalog i. t. d.! Še trdovezani abecednik večkrat ne učka konec prvega leta, kako tedaj toliko mehko vezana računica! Zraven tega pa, da je računica tako mehko vezana ima tudi sploh tako slab papir, da se kmalu, kmalu uniči.

Če se tej opazki oporeka s tem, da je učiteljeva dolžnost, da mnogokrat knjižice učencev natanjko pregleduje in gleda, da jih prehitro ne pokvari, se s tem učitelju nalaga več dela in odgovora. Zraven tega pa bi se „Prva Računica“ tudi, kar se tiče tiska, morala nekoliko popraviti. To veljá posebno v številnem prostoru od „ene do deset“. Dajmo učencu računico v roko! Dvakrat, trikrat pokažimo mu prvo stran, vender si je ne bode zapomnil. Na zadnji strani jo bode v četrtri iskal. Od kod neki to? Velikost tiska je po vsi knjigi enakomerna; kako si more nevajeno okó prvo stran, ki se od drugih ne loči, — zapomniti? Poglejmo prvo stran! Najprvo so tù štiri vrste, —

čemu, ali za učitelja ali za učenca? Prvemu tega nij treba, drugi pa tega brati ne zna. Potem so pike, črte, zvezdice itd. Kako majhne so te za nevajeno oko prvenčevu! Sploh je prva stran prenakopičena in prenapolnjena s tvarino. Odprimo drugo stran! Koj na levi strani ste zgoraj številki ena in dve. Zaman iščeš pisanih števil. Istina je sicer: učiteljeva naloga je, da posamezne številke učencu zaporedoma kaže in ga uči pisati; po mojem mnenju je pa ravno to krivo, da navadno učenci in pozneje odraščeni tako slabo pišejo številke. Treba bi bilo na vsak način, da bi bile zraven tiskanih števil tudi pisane, potem bi jih učenci lahko lepo ponarejali pri vajah v šoli in doma. Tako pa, ako učenec ne vidi vzgledno zapisanih števil, jih tudi dobro pisati ne more.

Kakor v abecedniku, kjer so najprvo pisane črke in potem še le tiskane, tako naj bi bile tudi v računici najpred pisane, potem pa tiskane številke. Res da se pisane številke ne ločijo dosti od tiskanih, toda učencu je vendar treba, da vidi pravo podobo pred, preden jo dela. Sploh je „Prva Računica“ predrobno in preenakomerno tiskana. Če so se zaradi kratkovidnosti odpravili kvadrirani računski zvezki, odpravil naj bi se tudi predroben tisk v računicah. Take in enake pomanjkljivosti naj bi se tedaj popravile, kadar se računice vnovič tiskajo.

D o p i s i

Od Šent-Jarnej na Dolenjskem. Dragi »Tovariš«! poročal sem Ti, kako smo učitelji v kmetijskem tečaju na Slapu praznovali rojstni dan našega presvetlega cesarja Franca Jožefa I. Danes pa Ti povem, da smo tudi imendan naše presvetle cesarice Elizabete po stari navadi z našo šolsko mladino slovesno praznovali. Upam, da so nedolžni otročiči pri sv. maši prisrčno k Bogu molili, da bi ljubi Bog naši premili cesarici in vsej blagi cesarski rodovini in hiši podelil zdravje, srečo in ves svoj obilni blagoslov. — Pri nas smo novo šolsko leto začeli v 16. dan okt. t. l. Zglasilo se je obilno šolske mladine. V I. razred vpisalo se je 220, v II. 150 in v III. 111, vkup 481 otrok, v ponovljivo šolo pa okolu 70 dečkov in 60 deklet, vkup 140 učencev in učenk. Ako bode vsa ta mladina vse šolsko leto pridno hodila v šolo, bode se gotovo mnogo koristnega naučila. — Novo šolsko leto naj nas vse vnovič unema za pravi napredek v našim preimenitnem stanu. Ti pa, predragi naš »Tovariš«, ko z letošnjim letom dokončavaš **petindvajseto leto** svojega trudopolnega in uspešnega delovanja očvrsti in okrepi se za novo nastopno dōbo, v kateri naj Te Tvoji tovariši in vsi blagi rodoljubi zdatno in zvesto podpirajo!

J. S.

Iz Kameniškega okraja. (Dalje in konec.) Pouk naj se koncentruje. — Preje naj se otroci ne izpuščajo v ponovljivo šolo, dokler ne zadosté postavnim tirjavam. Dozdaj so se otroci prekmalu spuščali v ponovljivo šolo, kajti 5 let je hodilo v šolo samo 13%, 6 let pa samo 5% otrok. — V branji in slovnici dosegli so se sploh dobri uspehi. V prvem oddelku (razredu) naj otroci, sedé berejo. Spisne naloge so bile otroškemu razumu primerne. Vsikdar naj se vestno popravljajo. — Nemški jezik se je poučeval obligatno v Kameniku, neobligatno pa v Mengeši in Moravčah, Pouk v številjenji je bil večinoma zelo dovoljen. V višjih oddelkih naj se rabijo številnice mesto tablic; sploh naj se tablice prej ko mogoče nadomesté s pisankami. V zemljepisji se je največ napredovalo. Nabirajo naj se zgodovinske črtice domačega kraja, kakor tudi pripovedke. Učitelji naj čitajo pedagogične knjige. — (Tù omeni g. Letnar, naj bi si učitelj vsikdar, kadar čita kako pedagogično knjigo, napravil iz prečitane tvarine kratek eks-cerpt. Ako bi se za prihodnje zborovanje zbrala za dnevni red taka točka, da jo morajo vsi učitelji rešiti, bilo bi po njegovih mislih jako primerno, da se omenjeno gledé čitanja pedagogičnih knjig spravi na dnevni red. G. predsednik obljubi, da se bode stalni odbor posvetoval o tem predlogu.) — Lepopisje je v več šolah dobro napredovalo; nekateri učitelji nimajo še prave metode. — Pri risanju je velike važnosti to, da se vsaka podoba pred otroci na šolski tabli narisa, in dobro razloži. Pri meandrih naj se en trak ali črta izpelje in potem še le z drugim pričénja, sploh naj se gleda na lepo in pravilno risanje. V risanke št. 2, naj se ne

risa tako, kakor v št. 1, ampak pike naj se tam, kjer jih manjka, nadomesté. — Petje se je dobro gojilo. Na večrazrednicah naj bode več ritmičnih vaj. Telovadba se je v dveh šolah prav dobro gojila. Tudi v ročnih delih se je uspešno poučevalo. Kmetijstvo se je poučevalo praktično tam, kjer so šolski vrti. V prihodnje dobé tudi šolske vrte: Kamenik, Brdo in Moravče. — V katerem obsegu naj se uvéde pouk v realijah v ljudski šoli, poroča za enorazrednice g. Kecelj, kateri je tudi svojo nalogo prav temeljito rešil. Debate o tem se udeležé gg. Burnik, Pfeifer, Letnar in Golmajer. Predlog g. Burnika, naj bi se pri sestavljanji novega učnega načrta, vis. c. k. dež. šolski svet oziral na obseg realne stvarine v sedanjih berilih, in da bi le določil, kolik naj bi bil obseg gledé realij za eno-, dvo-, tri-, četero- in petrazrednice, se vzprejme. Ker so se vodje dvorazrednic, kakor tudi učitelji tri- in četerorazrednic o tej točki dnevnega reda v posebnem zborovanji posvetovali, se gledé realnega pouka na dvo- tri- in četerorazrednicah nij pred skupščino poročalo; dotični poročevalci oddali so svoje referate g. nadzorniku. — O delovanji odbora za pregledovanje knjig družbe sv. Mohora poroča g. Letnar in pristavi, da bodo do pričetka prihodnjega šolskega leta vse knjige prebrane in se bode dotični zapisnik vsem šolam razposlal, na kar se bodo zapisniki za otroško knjižnico lehkó definitivno uredili. G. nadzornik izreče odboru zahvalo na trudu. — Pri točki »zbiranje šolskih knjig« za šolsko leto 1885/86. sklenilo se je vzprejeti za II. šolsko leto »Prvo Berilo in slovnico od Žumer-Razinger-ja«. Iz poročila knjižničnega predsednika se je razvidelo, da je imela knjižnica v l. 1884. 83 gold. 98 kr. dohodkov, troškov pa 83 gold. 79 kr. in da šteje **705** knjig. Okrajnemu šolskemu svétu izreče se zahvala za več učiteljski knjižnici podarjenih knjig. V knjižničnem odboru ostanejo po predlogu g. Čenčiča prejšnji udje. — V stalni odbor se volijo gg.: Letnar, Javoršek, Golmajer, Burnik in po ožji volitvi Mesner. — Samostalni predlogi so se vzprejeli sledeči: 1. Deželni šolski svet naj odloči, se li sme otrok, ako je mej šolskim letom dopolnil 12. leto, pridrževati v šoli do konca šolskega leta. 2. Ker je v tem okraji sploh dobro šolsko obiskovanje in se navadno otroci ne odtezajo nepostavno šoli, razun, ako gredo v kak kraj služit, ker nij šole, naj se dež. šolski svet prosi, da se pri ustanovljanji šol ozira na Kameniški okraj, kjer še veliko šol manjka. 3. Zemljevid »Kameniškega okraja«, kojega je izdelal g. Burnik po velikem stenskem zemljevidu v manjši meri, naj ne dobí dovoljenje od slavnega c. k. dež. šolskega sveta, da ga smejo otroci v šoli rabiti. 4. Slavni c. k. dež. šolski svet naj se prosi, da raztolmači §. 3. učnega reda, ki govori o šolskih zamudah in sicer besede »posameznih ur«; ali se morejo starši kaznjevati, kojih otrok premnogokrat in očitvidno neopravičeno prepozno v šolo dohaja, da torej te besede pomenijo tudi »dele ure« (Theile der einzelnen Stunden). 5. Deželnemu odboru naj se predloži prošnja za povišanje plač in dovoljenje opravičnih doklad na enorazrednicah. G. predlagatelj Ivanetič naj prošnjo izdela in jo pošlje stalnemu odboru, koji jo odobrí. — G. predsednik potem 5 ur trajajoče zborovanje sklène, opominjaje skupščino, naj si s svojim vedenjem osobito po mejsobni edinosti, pridobuje in ohrani, ter tudi pomnožuje še potrebno zaupanje pri ljudstvu. Opozarja na neumorno delovanje gledé pouka, vzgoje in lastnega napredovanja in sklenel konferencijo s trikratnim »živio« na presvitlega cesarja, na kar se zapoje cesarska pesem. G. Burnik zahvali se predsedniku, da je tako spretno vodil konferencijo, in ga prosi, naj tudi v prihodnje bode učiteljem rado-voljen svetovalec in šolski prijatelj.

V. B.

Iz Ljubljanske okolice. Zaradi nezgode, ki se je pripetila našemu okr. šol. nadzorniku, zborovali smo učitelji Ljubljanske okolice še-le v dan 11. novembra, baš zato, ker je bil gosp. Levstik po svojej bolezni zadržan predsedovati konferenciji meseca avgusta, kakor je bilo to o početku določeno. — Zborovanje se je vršilo v šolskem poslopji pri sv. Petru v Ljubljani, ter se je pričelo ob $\frac{1}{2}$ 10. uri. — Poleg 31 učiteljev in 6 učiteljic je bil navzoč tudi gosp. c. kr. okrajni komisarij Jabornik ter je prisostoval konferenciji do konca. — Gosp. c. kr. okr. glavar odposlal ga je namreč v svojem imenu, da pozdravi zbrane učitelje, ker sam zarad bolehnosti ni mogel priti. — Otvorivši konferencijo, zahvali se gosp. nadzornik rečenemu gosp. za častno nam njegovo prisotnost, izvoli si svojim namestnikom nekega gosp. nadučitelja ter prosi skupščino, da si izvoli zapisnikarje. Za ta posel izvoljena sta bila g. g. Pavlin in Pirc. — Preidóč k tretjej točki dnevnega reda objavil nam je gosp. predsednik sledeče o stanji in napredku našega šolstva: »Okraj je štel 24 sistemiziranih šol, 3 šole za silo in 1 ekskurendo šolo, katero so opravljali Vrhnjski učitelji. Od 24 sistemiziranih šol je bilo 17 jednorazrednic, 5 dvo-razrednic, 1 tri- in 1 četerorazrednica. Na teh šolah je bil pouk poludneven na 15., na 7. pa celodneven; 2 šoli ste imeli deloma poludneven, deloma celodneven pouk. Šolska poslopja so bila v 6 krajih prav dobra, v 12. dobra, v 4. srednja, v 2. slaba«. Da se v razmerno slabih

šolskih poslopih vsaj deloma zadosti higijeničnem terjatvam, priporoča gosp. nadzornik šolskim vodjem skrb za snago. Le oni so odgovorni za to in le njih mora zadeti kazen, ako ne spolnujejo postavnih določb. — Ves okraj je štel 37 učiteljev, ki so poučevali 6005 za šolo ugodnih otrok. V šolah za silo se je poučevalo po duhovnikih 217 učencev. — Šolsko obiskovanje je bilo na 8. šolah prav redno na 9. povoljno, na 7. pa neredno. Uspehi pouka pa so bili v 16. šolah prav dobri, v 10. dobri, v 8. pa slabi. Na to bral nam je g. Bregar (Šent-Vid) svoje poročilo, kako poučevati mladino v elementarnih pojmovih iz zemljepisja. Držal se je pri tej razpravi Druzega Berila ter še posebno razmotraval berilo »Letni časi«. Pokazal nam je na tabli, kako otrokom najlažje razjasnimo letne čase, rekoč kako se dan daljša in krajša, ne da bi se nam bilo pri tem treba spuščati v daljše otrokovemu umu nepristopne razprave. Poročilo le-to se vzame brez debate na znanje. Istotako nij nihče kaj pristavljal poročilu gospdč. Ahčin-ove (Preserje) o gospodinjstvu in ženskih ročnih delih. — Na to poročal nam je gosp. Adamič (Sv. Peter) o stanji okrajne učiteljske knjižnice. Njegovo poročilo se vzprejme in računi odobré. — Gospod Podkrajšek (Borovnica) nasvetuje v nakup sledeče knjige: 1. Specielle Methodik des Unterrichtes auf der Unter- und Mittelstufe der Volksschule. Von Jos. Saatzter, Uebungsschullehrer in Eger. Delo obsega v petih knjigah razpravo učne tvarine prvih pet šolskih let in stane 6 gold. 55 kr. 2. Theoretisch-praktische Anleitung zum Gebrauche des Lesebuches in der Volks- und Bürgerschule. Für Lehramtszöglinge, Lehrer und Lehrerinnen bearbeitet von Karl Schubert. Knjiga, ki je ravnokar izšla v 11 zvezkih po 30 kr. je še tembolj priporočila vredna za slehernega učitelja, ker nam ravno knjig te vrste jako primanjkuje. V Avstriji so le tri tej jednake knjige zagledale javnost. Prvo je spisal Franz Hermann pod naslovom »Der Sprach- und Sachunterricht in den Mittelclassen der Volksschule«, na podlogi nekoga berila, ki se užé davno več ne rabi in torej nima prave vrednosti več. Drugo pod naslovom »Das Lesebuch in der Volks- und Bürgerschule« katero imamo od R. Niedergesäss-a, sme se imenovati le razlaga berila istega pisatelja; a tretja od Gustav Zeunek-a, Jos. Mich-a in Al. Steuer-a se naslanja zgolj na berilo istih mož in se more uporabljati torej le za njihovo berilo, ki je izišlo v c. kr. zalogi knjig na Dunaji. G. pisatelj Schubert pa je pri spisovanji te knjige jemal berilne vaje iz različnih beril in mnogo vaj je tudi v naših berilih, katere v nemškem originalu obravnava Schubert v svojem navodu. 3. Cotta'sche Bibliothek der Weltliteratur; zweite Serie. Svetoslavni založnik Cotta v Stuttgartu jel je izdajati drugo serijo klasikov svetovne literature, ki bode obsegalo v 80 zvezkih po 60 kr. dela različnih latinskih, grških, španskih, francoskih in nemških pisateljev! Ker se je lahko naročiti tudi na posamezne klasike, ali pa celó na posamezne zvezke, ne mudi naj noben učitelj seči po teh duha izobrazujočih knjigah. — 4. Stavbinski slogi, zlasti krščanski, njih razvoj in kratka zgodovina z dodatkom v zidanji in popravljanji cerkva. Spisal J. Fliss, spiritual v knezoškofovem duhovenskem semenišči. — Cena 6 gold. 50 kr. (Ker je knjiga primerno draga, da bi si jo slehern učitelj lahko sam kupil, priporočamo jo vsim tovarišem prav toplo, da jo pridno prebirajo v dolgih zimskih večerih. Gotovo bode vsakemu to berilo doneslo obilo duševnega haska.) 5. »Popotnik«, list za šolo in dom. — Odkar je prevzel uredništvo tega lista gosp. Nerat, smemo slovenski učitelji ponosni biti nanj. Želeti je le, da bi si ga vse okr. učiteljske bukvarne vedno naročevale in da bi imel tudi mej učitelji mnogo naročnikov. — Brez ugovora se vzprejmo te knjige v nakup. Tudi se še nadalje naroči knjižnica na liste in dela, ki so bila užé lani nasvetovana. — V bukvarnični odsek so bili potem voljeni po listkih gospodje: Adamič, Bregar, Črne, Podkrajšek. V stalni odbor pa istotako, gg.: Bregar, Govekar, Krmavner, Papler. — Samostalnih predlogov došlo je čvetero. Prvega je stavil gosp. Adamič rekoč, da naj se šolski vrti prevstrojé v občinske vrte, ter naj bi se potem njihova oskrb izročila občini. Ker skupščina nij kompetentna o tem sklepati, predlaga gosp. nadzornik, da se stvar predloži okr. šol. svétu, ki naj bo potem potrebno ukrenil. — Ostale tri predloge je stavil gosp. Podkrajšek. Glasé se: 1. predlog: »Gledé na to, da so učitelji vsih okrajev Kranjske dežele pri svojih letošnjih konferencijah razmotravali načrt podrobnega učnega črteža in navoda za pouk v realijah, gledé na to, da bode prihodnja deželna učiteljska konferencija, ki se bode brž ko ne vršila prihodnjo jesen, gotovo razmotraval ta téma, predlagam, da se na dnevni red prihodnje učiteljske konferencije stavi točka: »Kako bi bilo treba učni črtež za pouk v realijah z ozirom na postavo z dné 2. maja in ministrskega ukaza z dné 8. junija 1883. l. z ozirom na potrebe našega okraja pridrugáčiti.« — Ker reprezentujemo učitelji Ljubljanske okolice za prihodnjo deželno učiteljsko konferenco lep del kranjskega učiteljstva in ker bota naša odposlanca imela zagovarjati naše težnje pri onem shodu, treba je, da jih dobro informirane pošljemo k prevažnemu temu poslu. Od gospodov sotrudnikov pa pričakujem, da pritrdijo temu mojemu predlogu in se blagovoljno le tù o tem natančneje do-

govoré. — Predlog je bil vzprejet in so po nasvetu gosp. Podkrajšeka prevzeli sledeči gospodje delo v odsekih: za jednorazredne šole Gregorin, Praprotnik, Punčah; za dvorazredne šole Borštnik, Govekar, Papler; za tri- in četverorazredne šole Bregar, Krmar, Stojec. — 2. predlog: »Ker se pojavljajo danes v slovenski literaturi vedno bolj pogosto spisi, ki so namenjeni za naš slovenski narod in se taki spisi vzprejemajo tudi v naše šolske knjižnice za mladino ne da bi se učitelj čestokrat prepričal, je-li dotični spis primeren duhu otrokovemu, ker se nahajajo nadalje po naših šolskih knjižnicah čestokrat tudi spisi, ki niso niti za to, da bi v takih knjižnicah figurirali le za število, predlagam: »Slavna skupščina skleni sestaviti poseben odsek, ki naj bo izdelal do prihodnje učiteljske konferencije zapisnik vsih onih slovenskih knjig, katere naj se bodo za prihodnje uvrstovale v otroške šolske knjižnice. — Za izvršitev tega posla bi želel jaz v enketo take može, ki so na šolah z velikimi knjižnicami in opravljajo tam posel knjižničarja. — Dovoljujem si sl. skupščino opozoriti, da se je tudi v Nemcih užé davno pojavila velika propaganda proti takozvani »Schullitteratur-i« in da so poleg učiteljev pri tem poslu tudi bukvarji sami zeló delavni. Pred kratkim sem bral nek poziv založnika in knjigarja Ernesta Steiger-ja, v katerem nagovarja vse založnike, da mu pomagó izdelati zapisnik vseh onih knjig, ki naj se iztrebijo iz mladinske literature. Ker pri nas sedaj še nij mogoče misliti, da bi se tudi založniki za ta posel zanimali, ostaja pač le nam ljudskim učiteljem to delo, in v to svrho priporočam prav živo, da se vzprejme moj predlog«. — Predlog je bil vzprejet in so bili voljeni gospodje Govekar, Podkrajšek in Stojec, da izdelajo ta zapisnik. — 3. predlog: »Dasiravno teče užé 17. leto odkar smo doživeli oni epohalni prevrat na ljudskem šolskem polji, vendar se niti do danes, po preteku toliko časa šolstvo nij povzdignilo do one stopinje popolnosti, do katere bi se bilo lahko užé pred več leti vzpelo. — Jaz vem, da je gospodom učiteljem znano, kaj je vzrok tej nepopolnosti! — Skromno število učnih pripomočkov vsled skromno dotirane blagajnice krajnega šolskega sveta, kakor tudi okrajno pomankanje priložnosti, pri svojih sobratih kaj koristnega videti ali slišati. — Ta žalostni pojav v našem šolskem življenji napotil me je, da si usojam spoštovanim gospodom tovarišem predlagati: »Slavna skupščina skleni priobčiti koncem vsacega šolskega leta, rekse na dan konferencije razstavo učil in učnih pripomočkov. Na razstavo naj bi se pošiljala po večletnej praksi odobrena učila, po gospodih učiteljih izdelani učni pripomočki, vzgledne zbirke nalog iz spisa, jezikoslovja, naravoslovja itd., izborna dela učencev in še marsikaj tacega. — Predmeti za razstavo naj se bodo pošiljali kot šolske pošiljatve poštne prosto na vodstvo one šole, kjer se bo konferencija vršila. Razstavo pa naj bode uredil oni g. učitelj, ki nam bode pripravil svojo šolo za čas konferencije. — Ne-le da se bodo na taki razstavi pokazali delavni učitelji, da si bode marsikdo kaj zapomnil, kar mu bode lahko v prihodnje koristilo, da se bodo učitelji po svojih tovariših vadili izdelovati sami učnih pripomočkov, brez da bi na ta način imeli kr. šol. svéti prevelikih stroškov, temveč pokazali bomo tudi svetu, da smo za razvitek ljudskega šolstva vneti in tudi delavni«. — Ta predlog je propal z motivacijo, da bi to delo povzročilo dotičnemu gosp. učitelju preveč (!) dela. — Zabelježiti moram, da se v tej zadevi na Kranjskem sploh nič ne stori in menda ravno zaradi tega učitelji Ljubljanske okolice nijso hoteli inicijative poprijeti. — Nij nam treba daleč iti, da se prepričamo o jako intenzivnej delavnosti naših sobratov v tej zadevi. Štajerski učitelji imajo v Gradcu svojo »permanente Lehrmittelausstellung«; štajerski »Lehrerbund« pri svojih letnih občnih zborih prireja razstave učil in isti štajerski učitelji so bili čez vse mere veseli, da jim je bila dana prilika 26. sept. tek. leta na regionalnej razstavi v Mariboru nekaj učil na ogled razstaviti. — Mogoče z časom prodere tudi v naše vrste duh, ki rodi požrtvovalno in nesebično delovanje. — Ob jedni uri popoldne je bilo zborovanje s to točko končano. Za vestno zanimanje pri zborovanji zahvali se gospod nadzornik učiteljem s toplimi besedami. Prosi jih, da zakličejo trikratno »slava« presvetlemu vladarju, ter da zapojó cesarsko pesem. — Skupnega obeda »pri zvezdi« udeležilo se je z gosp. nadzornikom vred 20 učiteljev, a niti jedna učiteljica. Gosp. Vagaja je pri tej priliki izpregovoril par besed za blagajno »Národne Šole«, katera misli izdavat knjižnico za slovensko mladino. Nabrano vsoto 4 gold. 10 kr. izročil je gospod Podkrajšek še tistega dné predsedniku »Národne Šole«, vrlemu gospodu učitelju F. Stegnar-ju.

—j—

Iz Ljubljane. Najvišji imendan presvetle cesarice Elizabete je v 19. dan preteč. m. spodobno praznovalo tudi ljudsko šolstvo in učiteljstvo ne le v glavnem mestu, temué tudi po deželi.

— Deželni zbor začél se je pretečeno sredo (25. preteč. m.). Kranjsko ljudsko učiteljstvo oziralo se bode nadepolno na njegove obravnave o izboljšanju nekaterih slabih pravnih in drugih razmerij zdanjega učiteljskega stanú.

— Iz seje c. kr. deželnega šolskega sveta v 12. dan preteč. m. — O poročilih mnogih okrajnih svetov gledé prošenj za podporo v napravo in popravo šolskih vrtov, oziroma drevnic se sklene, dotični izkaz o predlagi predložiti kranjskemu deželnemu odboru. — Dve prošnji o razširjenji šole se odbijete, spisi o razširjenji dvorazrednice v Šiški v trirazrednico predložijo se kranjskemu deželnemu odboru v dovoljenje. — Ženskemu učiteljskemu osebju splošnih javnih ljudskih šol v glavnem mestu dovoli se jednaka plača in službena kategorija, kakor je za učitelje na deških ljudskih šolah v Ljubljani in sistemizujeta se dva razreda s plačo 700 gold. in 600 gold. počenši od 1. oktobra 1886. l. — Prošnja krajnega šolskega sveta na Dobrem Polju za podporo pri napravi vodnjaka pri šoli oddá se s priporočilom deželnemu odboru. — Nadučiteljski mesti na ljudskih šolah na Krškem in v Dolenji Vasi, potem učiteljsko mesto v Hotiči se stalno nastavijo. — Poročila ravnateljstva izpraševalne komisije za ljudske in meščanske šole v Ljubljani o izpitih v oktobru se vršech se vzame v znanje. — Tovarniškemu ravnateljstvu v Medvodah se dá dovoljenje za ustanovitev privatne jednorazrednice. — Prošnja bivšega učitelja za miloščino se s priporočilom oddá deželnemu šolskemu svetu. — Prošnja nadučitelja in vodje za odškodnino stanarine se s priporočilom oddá deželnemu odboru. — O nameščenji dveh okrajnih šolskih nadzornikov in o nastavitvi učitelja za risanje na c. kr. gimnaziji poroča se na višje mesto.

— † Umrí je Andrija Hajdinjak, učitelj na kr. moškej vadnici v Zagrebu v 13. dan novembra v najlepšej dóbi svojega življenja izpolnivši 37 let. Pokojnik je bil jako spreten in marljiv pisatelj hrvatski, posebno na šolskem polji. Pisal je mnogo lepih in zanimivih sestavkov v »Hrvatskega učitelja«, kateremu je bil zvest sodelovalec od prvega dné njegovega obstanka do rane svoje smrti. Razven tega je sodeloval tudi v »Napredaku«, v »Sokolu«, »Smilju« in v knjigah »družbe sv. Jeronima«. Njegovo delovanje je bilo plodovito na vsako stran. Spisal je tudi nekaj knjižic za hrvatsko mladež in drugih knjig v porabo hrvatskim učiteljem. Kako so ga ljubili in spoštovali njegovi znanci in prijatelji, posebno pa šolska mladina, kazal je velikansk sprevod na pokopališče in veliko število vencev, s katerim mu je bila okrašena krsta in voz, na katerem so ga peljali. — Pokojnik je bil tudi velik prijatelj našemu slovenskemu jeziku, katerega je čítal z nekim posebnim veseljem. Skoraj vsako novo slovensko knjigo je veselo pozdravil in jo takoj objavil v kakem hrvatskem knjigotržnem katalogu. Slovenski je govoril, kakor bi bil rojen Slovenec, in rad je dopisaval vsem ónim, s katerimi je bil prijatelj ali pa v kakej posebnej dotiki. Ker je bil ranjki Andrija Hajdinjak vsaj po imenu znan tudi mnogim našim slovenskim učiteljem, priobčili bodemo o priložnosti daljši njegov životopis, kateri nam je objavljen. Za danes pa kličemo tudi mi svojemu zvestemu prijatelju in tovarišu na šolskem polji: Z Bogom, predragi Andrija, z Bogom! Bodi Ti zemlja lahka in počivaj v miru, dokler se ne sestanemo zopet skupaj v boljšem življenji!

—é.

— Plače učiteljic na mestnih dekliških šolah v Ljubljani so po sklepu c. kr. deželnega šolskega sveta povišane. Voditeljici slovenske in nemške ljudske šole dobivali bodete zraven stanarine in opravnine po 700 gold. na leto, učiteljice pa po 600 gold. S tím sklepom ste tedaj odpravljeni zadnji podučiteljici na Kranjskem.

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Kranjskem. Služba III. učitelja na trirazrednici v Ratečah pri Zidanem Mostu s 400 gold. letne plače (za trdno). Prošnje vzprejema c. kr. okrajni šolski svet v Krškem do 9. t. m.

Premene pri učiteljstvu.

Na Kranjskem. Gosp. Fran Gaberšek, učitelj v Radečah pri Zidanem Mostu, imenovan je nadučiteljem in voditeljem čveterorazredni ljudski šoli v Krškem. — Gosp. Janez Toman, zač. učitelj v Hotiču, in gosp. Anton Ozimek, nadučitelj v Dolenji Vasi pri Ribnici, sta za trdno postavljena. — Gosp. Fran Marolt, zač. učitelj v Mengeši, gre na enorazrednico v Voklo (pri Kranji). — Absolvirana učiteljica gospdč. Franja Zagorec vstopila je kot učiteljica v Huthov zavod v Ljubljani, gospdč. Avgusta Kolnik je nameščena kot pomožna učiteljica v Hrastniku, gospdč. Eržen kot podučiteljica v Zabukovji pri Sevnici in gospdč. Irma Černy kot namestna učiteljica v Dobovi, vse tri na Dolenjem Štajerskem.